

دانشگاه علوم پزشکی

و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی

پایان‌نامه مقطع دکتری رشته مدیریت خدمات بهداشتی درمانی

عنوان

طراحی مدل پویای محیطی در نظام سلامت ایران

توسط

خلیل کلوانی

استاد (اساتید) راهنما

دکتر رضا دهنویه

استاد (اساتید) مشاور

دکتر عباس وثوق

دکتر عبدالرحیم پدرام

دکتر محمدحسین مهرالحسنی

سال تحصیلی (بهمن ۱۴۰۲)

شماره پایان‌نامه: (...)

چکیده

مقدمه و اهداف: پویش محیطی فرایند جمع‌آوری، ساماندهی و تجزیه و تحلیل داده‌های محیطی است می‌تواند به سازمان‌های نظام سلامت در تهیه برنامه ریزی، تصمیم‌گیری و سیاست‌های مبتنی بر شواهد کمک کند. به دلیل تغییرات سریع، رشد بالای علم و فناوری، ظهور مسائل جدید، پیچیدگی سیستم سلامت، استفاده از پویش محیطی در تحقیقات سلامت روز به روز بیشتر می‌شود و ضروری است که متخصصان نظام سلامت در این مورد آگاهی داشته باشند. از آنجا که تحقیقات جامعی در نظام سلامت ایران تا به حال در این زمینه انجام نشده است و الگوی علمی پویش محیطی در نظام سلامت ایران وجود ندارد؛ لذا هدف این مطالعه طراحی الگوی پویش محیطی در سطح کشور بود.

روش‌ها: مطالعه حاضر یک مطالعه‌ی چندمرحله‌ای، ترکیبی (کیفی و کمی)، متوالی و اکتشافی بود که در ۴ فاز اصلی انجام شد. در فاز اول، با استفاده از یک مطالعه مرور محدوده‌ای، مدل‌های مختلف پویش محیطی در نظام‌های سلامت در دنیا استخراج شد. از نرم‌افزارهای Excel و Endnote در این فاز استفاده شد در فاز دوم، با استفاده از یک مطالعه کیفی با رویکرد استقرایی و با استفاده از مصاحبه به تعیین وضعیت موجود پویش محیطی و نیز چالش‌های موجود پویش محیطی در نظام سلامت ایران پرداخته شد. نرم افزار مورد استفاده در فاز Maxqda بود. در فاز سوم، مدل اولیه الگوی مذکور طراحی و پس از آن از طریق یک مطالعه کمی و با استفاده از پرسش‌نامه، مهم‌ترین فاکتورهای اولویت‌بندی عوامل تأثیرگذار بر نظام سلامت تعیین و سپس این فاکتورها رتبه‌بندی شدند تا در نهایت با استفاده از روش دلفی مدل پویش محیطی در نظام سلامت ایران نهایی و طراحی شود. در فازهای سوم و چهارم از نرم افزار SPSS و شاخصهای پراکندگی و آماری استفاده شد.

یافته‌ها: بر اساس فاز اول این مطالعه، ۵ مدل مختلف پویش محیطی در نظام سلامت بررسی شد که نتایج آن را می‌توان در سه بخش کلی رصد، هشدار و اقدام خلاصه کرد. فاز دوم این پایان نامه مربوط به بررسی چالش‌ها و راهکارهای پویش محیطی بود که در بر اساس مدل SPO، چالش‌های پویش محیطی در کشور شامل سه تم اصلی، ۷ طبقه و ۲۳ زیر طبقه بدست آمد. طبقه‌های اصلی آن شامل ساختار، امکانات و تسهیلات، نیروی انسانی، اقدامات فنی، اقدامات پشتیبانی، اقدامات مدیریتی و عملکرد بود. همچنین بر اساس تحلیل‌های

انجام شده ۳ تم اصلی، ۶ طبقه و ۱۸ زیر طبقه برای راهکارها و الزامات راه اندازی پویش محیطی نظام سلامت ارایه شد که شامل ساختار، امکانات و تسهیلات، نیروی انسانی، اقدامات فنی، اقدامات پشتیبانی و عملکرد بود. در فاز سه این مطالعه به مهم‌ترین معیارهای تأثیرگذار بر اولویت‌بندی پدیده‌های مرتبط با سلامت پرداختیم که بر اساس نظرات خبرگان ۱۵ معیار در این بخش شناسایی و رتبه‌بندی شد که بر اساس این معیارها می‌توان به رتبه‌بندی پدیده‌های مرتبط با نظام سلامت پرداخت و در فاز آخر نیز مدل پویش محیطی نظام سلامت ایران به روش دلفی نهایی شد که در آن سه بخش ساختار، فرایند و خروجی‌های یک سامانه پویش محیطی ارایه شد.

بحث و نتیجه‌گیری: سامانه‌های پویش محیطی به دنبال هوشیاری بیشتر سیستم و جلوگیری از غفلت مدیران نظام سلامت کار می‌کنند. از این‌رو استفاده از پویش محیطی در تحقیقات سلامت اهمیت بیشتری پیدا کرده است. پویش محیطی می‌تواند به سازمان‌های نظام سلامت در تصمیم‌گیری‌ها کمک کند. الگوی پویش محیطی حاضر، با تأکید بر ساختار، فرایند و خروجی‌های یک سامانه پویش محیطی جهت رصد، هشدار و اقدام در خصوص تغییرات محیطی نظام سلامت ایران ارایه شد. این الگو به همراه منطق اولویت‌بندی پدیده‌های تأثیرگذار بر سلامت، به سازمان‌ها و تصمیم‌گیران نظام سلامت ایران در شناسایی، اولویت‌بندی و تلاش برای شناخت پدیده‌های مرتبط با سلامت و تغییرات محیطی سازمان‌های بهداشتی درمانی کمک خواهد کرد به‌طوری‌که مدیریت، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های نظام سلامت، ارتقای قابل ملاحظه‌ای داشته باشند.

کلمات کلیدی: پویش محیطی، مدل، سیستم سلامت.